

KNJIŽEVNA POROČILA

Krek, Janez Ev.: Izbrani spisi. I. zvezek. Mlada leta (1865.—1892.). Uredil Ivan Dolenc. V Ljubljani, 1923. 188 str.

Razsežnost in mnogostranost Krekovega delovanja je izdajatelju njegovih izbranih spisov stavila posebno težavne naloge: pri izbiranju je moral pre-mišljevat, kaj naj kot še danes zanimivo sprejme v zbirko, posebne težave pa mora delati izdajatelju ureditev tega gradiva.

Prof. Dolenc, sam učenec in gojenec Kreka in stalni član njegove ožje družbe, je pametno sklenil, ko se je odločil, da nam pokaže v posameznih zvezkih Krekovih izbranih del posamezna časovna razdobja njegovega življenja in delovanja. V vrsti takih zbornikov bo potem lahko dobiti prostora za samostojna, večja dela, kakor so n. pr. «Črne bukve» ali pa «Socijalizem».

To glavno pravilo, da se izdajo Krekovi spisi v kronološkem redu in ne sistematično urejeni, je mogoče brez pridržkov sprejeti in izvesti. Vprašanje je seveda, kako treba urediti posamezne zvezke, da bodo ustrezali svojemu namenu. Prvi zvezek v tem pogledu ni ravno uspel, kar je škoda. Že a priori je bila publikacija zgrešena zaradi popolnoma slučajnega, zunanjega vzroka: namenjena je bila najširšim krogom in po njih duševnih zmožnostih je urednik uravnal ne samo iz b e r o gradiva, ampak tudi njega razlago in okvir. Krek pa ni last samo našega preprostega človeka, za katerega je v prvi vrsti skrbel, ampak n. pr. tudi našega razumnika, ki ima vso pravico, da spozna Kreka tudi z onih strani, ki ga baš kot razumnika označujejo. Urednik se je s tako omejitvijo v neki meri celo pregrešil nad slovensko univerzalnostjo Kreka, pregrešil nad Krekom kot historično slovensko osebo, katere duh je oplodil pri nas najrazličnejša področja, ne samo ona, ki so dostopna in umljiva n. pr. kakemu običajnemu članu kakega izobraževalnega društva na deželi, samo «kmetom in delavcem», kakor pravi urednik sam. Sicer je zgodaj spoznal, da se to načelo ne bo dalo vseskozi izvesti, toda na celotni ureditvi tega prvega zvezka se poznajo njegove posledice. Knjiga je zaradi tega težko pregledna, neenotna in nam ne kaže prave, t. j. popolne slike Kreka v njegovih mladih letih.

Očividno je, da si urednik ni bil na jasnem glede tehnike take edicije: sledovi te nejasnosti se poznajo tako na razdelbi celotnega zvezka, kakor na posameznostih. Usodna metoda izbiranja je temu kajpada v prvi vrsti precej kriva. Neenotnost se vidi že na tem, da govori o načinu svoje izdaje kar na dveh mestih, v predgovoru in posebno šobširno na str. 58 in 59, pa tudi sicer še večkrat 3 tekstu ali pod črto. In vendar imamo danes že nekaj dobrih zgledov, po katerih bi se bil urednik lahko pri tej izdaji ravnal.

Izhajati bi bil moral pri takem delu najprej od «corpusa» spisov, ki jih je nameraval v zbirko sprejeti. Če je zbirka časovno urejena in so spisi razno-vrstni, se ponatisnejo v časovnem redu; če se v njih nahajajo posebne skupine, se naj te skupine postavijo skupaj. Tako bi za ta prvi zvezek popolnoma ne-prisiljeno dobili sledeče skupine: a) pesmi, b) pripovedna proza, c) članki, d) pisma. Na vsak način pa mora biti pregled spisov ona centralna točka, iz katere se vse postransko gradivo uredi. Po tej centralni skupini se mora ravnati življenjepisni uvod in po njej se morajo ravnati opombe, ki jih pri-občeni spisom dodá izdajatelj. Kar spada v eno skupino, se mora obravnati v njej in ne drugje; samo na ta način dobi taka publikacija ono preglednost, ki je za nje porabnost neizogiben pogoj. Tako bi n. pr. pesmi «Bršljana ni»

Književna poročila

(str. 13), «Sobica (32), odlomki na str. 36, 42 in dalje spadali v sredo in ne v življenjepis, ki se bo seveda, če treba, nanje primerno oziral. Posamezna pisma se priobčijo (po potrebi v izvlečku!) v življenjepisu, če jih je več, jih je najboljšje dati v posebno skupino. To treba presoditi od slučaja do slučaja!

f. pisare
 Če naj bo taka izdaja res izdaja spisov in ne samo neke vrste bibliografija, se morajo spisi priobčiti v celoti in ne z delnimi ekscerpti. Tukaj vlada res neizprosni «aut aut». Ali je spis vreden, da se ponatisne in potem v celoti in ves, ali pa se samo bibliografsko registrira. Kaj naj pomagajo koščki, priobčeni n. pr. na str. 116, 118, 133, 138, 145? Kdor se interesira za Kreka kot mladostnega in mladinskega pisatelja, iz teh fragmentov ne bo dobil dovolj gradiva — in kaj naj napravi, če mu viri sploh niso dostopni? Nota bene: oni viri, katere mora taka izdaja naravnost zameniti! Uvod pisma P. Bohinju (str. 80) bi se pač smel ponatisniti, če bi se tudi pokazalo, da Krekova ruščina in češčina ni bila ravno vzorna! In zakaj je oni latinski pasus, ki je v Krekovem pismu na str. 67 izpuščen, na str. 184 vendarle priobčen?

N. N.
 Neke vrste rahločutna obzirnost je menda zakrivila, da smo dobili samo ekscerpt iz VII. Krekovega pisma (str. 71), v katerem je Krek portretiral takratni avstrijski episkopat ob priliki njegovega zborovanja, pisma, ki se Dolencu ne zdi primerno za knjigo, namenjeno «širšim krogom». O ti «širši krogi», kako dolgo nam bodo še predpisovali naše kulturne potrebe! Pismo bi res da ne zanimalo Dolenčevih «kmetov in delavcev» — takih si Krek menda sam ni mislil! — pač pa vse nas druge, ki vemo, da je imel Krek v duhovskih in cerkvenih vprašanjih večkrat prav svoje lastne in posebne nazore. Ali se mu niso porodili šele takrat, ko je iz skromne Ljubljane prišel v dunajski Avgustinej? Marsikje zavzveni ta misel ob stavkih priobčenih pisem.

f. Pajon
 Dolenc misli, da nas IV., V., XI. in XII. poglavje Krekovega «Mozaika» ne zanima, in čuti celo nekako potrebo, da Kreka opravičuje. Popolnoma po nepotrebnem! Mi bi ta poglavja radi brali — in bi jih smeli brati! — kot zanimive historične dokumente, ki pa jih nam urednik žal ne privošči. Deloma je tega kriva menda tudi ona gromozanska plahost, ki se pri nas tako strašno boji vsake krepkejše besede, vsake ostrejšje barve. Urednik, ki s svojimi avtorjem ravna tako, je na las podoben naravoslovcu, ki bi n. pr. srakoperju izpulil vse pisano perje, preden bi ga postavil v svojo zbirko ptičev, izpulil menda zato, da bi ne kvaril barvne harmonije raznih vrabcev. Krek, ki se krepkih primer ni bal, ampak jih je naravnost ljubil — za to imamo v tem zvezku samem dovolj dokazov! — bi tako ravnanje pač sam kot boječje in protinaturno s kako «primerno» odklonil! —

V tretji del take publikacije bi trebalo sprejeti račun o urednikovem «hiševanju» in vse potrebne opazke k priobčenim spisom. Tam bi n. pr. bilo pravo mesto za vse to, kar stoji v tem prvem zvezku na str. 38. do 59. v sredi Krekovega življenjepisa! Tamkaj ta dolga bibliografija samo moti. Tudi bo prihodnje zvezke treba opremiti s skrbnimi registri imen in stvari, če naj dajejo ono korist, ki se od take publikacije sme in mora pričakovati.

N. N.
 Delo, ki se ga je Dolenc lotil z nenavadno vnemo in ljubeznijo, bo, enkrat dovršeno, stalo v vrsti naših «Monumenta historica». Na to, in ne na potrebe in zmožnosti naših kmetov in delavcev, mora njegov urednik misliti. Potem bo v nadaljnjih zvezkih dal nekaj več in nekaj višjega, boljšega, nego se mu je s prvim zvezkom posrečilo.

J. A. Glonar

Hermann Wendel: Kreuz und quer durch den slawischen Süden. (Von Marburg bis Monastir. — Von Belgrad bis Buccari. — Krainer Tage.) Frankfurter Sozietäts-Druckerei, G. m. b. H., Frankfurt a. M. 1922.